Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 42, Ekim 2019, s. 390-408

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.39526>

Fatih SOLMAZ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi

solmazfatih93@gmail.com

DERME DERGİSİ VE MALATYA'DA FOLKLORİK UNSURLAR

Giriş

Dergilerin, Türk kültür, edebiyat ve siyaset hayatında önemli bir yeri bulunmaktadır. Servet-i Fünun edebiyatıyla yayım hayatına resmen giren dergiler günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. Dergiler yayımlandıkları dönem ve sonrasında fikir hayatına katkı sağlayan birer okul olmuşlardır. Aynı zamanda dergiler belli bir siyasi oluşumun veya ideolojik gurupların fikirlerini neşreden bir yayım organıdır. Bundan dolayı dergilerde bazen tek bir gurubun bazen de genel bir kitlenin fikir, magazin, edebiyat, tarih, toplum, coğrafya, nüfus gibi pek çok konu hakkındaki fikirlerinin yer aldığı görülmektedir.

Halkevlerinin beslendiği kaynak Türk Ocaklarıdır. Türk Ocakları lağv edildikten sonra bu ocakların bünyesinde yetişenler Halkevleri çatısı altında bir araya getirilmiştir. 1932-1951 yılları arasında bu hızlandırılmış, çok yönlü eğitim kurumları Anadolu'nun birçok bölgesinde önemli hizmetlerin yapılmasına zemin hazırlamıştır. Mezkûr yıllar arasında Cumhuriyet Halk Fırkasının illerdeki eğitim ayağı olan Halkevleri, Dil ve Edebiyat şubesi, Güzel Sanatlar şubesi, Temsil şubesi, Spor şubesi, Sosyal Yardım şubesi, Kütüphane ve Neşriyat şubesi ve Köycülük şubesi olmak üzere yedi koldan halkın eğitim ve öğretimine katkı sağlamıştır. Yine ilk sistemli folklor çalışmaları Halkevleri bünyesinde yapıldığı tespit edilmiştir.

Malatya Halkevi, 1932 yılında Türkiye genelinde açılan 14 halk evlerinin içersin de yer almaktadır (Özüçetin, 2016: 214). Derme dergisi, 19 Şubat 1932'de kurulan Malatya Halkevi'nin bir yayım organı olarak 1 Haziran 1937 yılında yayım hayatına başlamıştır ve 1950 yılına kadar toplamda 21 sayı çıkmış sonra yayım hayatına veda etmiştir. Bu dergide genelde tek parti dönemi ideolojisinin propagandası yapılmış özelde ise Malatya yöresi tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu bakımdan Derme dergisi, edebiyattan sosyolojiye, tarihten coğrafyaya, tıptan

hukuka birçok konuyu ihtiva etmektedir. Tek parti döneminde devlet eliyle uygulamaya konulan eğitim ve kültür kurumlarının amacı, toplumu hızla geleneksel İslami kültürden uzaklaştırarak laik ve pozitivist temelli modern kültürün oluşmasını ve gelişmesini sağlamaktır (Karatepe, 2011: 79).

Malatya Halkevi'nin toplam üye sayısı 186 olup bu üyelere 20'si kadındır. Yine bu üyelerin 183'ü öğretmen ve memur iken diğerleri serbest meslek yapmaktadır (Özüçetin, 2016: 214). Böyle aydın bir kadroya sahip olan Malatya Halkevi, Derme dergisi vasıtasıyla da adeta bir okul olmuş ve okuyucusunu her alanda bilgilendirmek için hizmet etmiştir. Derme'nin, Dil ve Edebiyat kolunda biri kadın olmak üzere toplamda 16 kişi çalışmalar yürütmüştür. Derginin ilk sayısında mukaddime ele alınmış ve derginin çıkış amacını, hedeflerini ortaya konulmuştur. Derginin yazar kadrosu farklı mesleklerden olup dergide farklı birçok konuda yazı kaleme almışlardır. Derme dergisinin birçok kaleme fikirlerini yazma imkânı sağlamasının yanı sıra Malatya bölgesinde halkbimi/folklor derlemelerinin yapılmasına ve tanıtılmasına ön ayak olmuştur. Dolayısıyla bu derginin muhteva açısından incelenmesi gerekmektedir. Giriştiğimiz bu çalışmayla birlikte Derme'nin Malatya yöresindeki folklorik çalışmalara katkısı değerlendirilecektir.

Derme Dergisinin Çıkış Amacı

Malatya yöresi folklorik unsurları içinde barındıran Derme dergisinin ilk sayısı 1 Haziran 1937 tarihini göstermektedir. Derginin kapağında M. Kemal Atatürk'ün resmi bulunmaktadır. Kapağın hemen arkasında yazar adları ve içerik kısmı yer almaktadır. Bir sonraki sayfa ise "Derme Niçin Çıkıyor?" başlığını taşımakta olup derginin mukaddime kısmını oluşturmaktadır. Derginin mukaddimesinin de anlaşılacağı üzere tek parti döneminin siyasi atmosferini taşıdığı ifade edilebilir: "*Altı ok meşalesinin ışıklarıyla aydın ülke yolunun ve bu yolda ilerleyenlerin mecmuasıdır*" (S.1: 2) diyerek derginin hangi amaçla çıkarıldığı dile getirilmiştir. Yine bu derginin amaçları "*halkımızın kültür seviyesini yükseltmek, tarih, edebiyat, içtimaiyat sahasında bilgilerini yükseltmek*" olduğunu vurgulanmaktadır. Derme dergisi ulusal ülkü ve kültürü yazılarına konu ederek bölge insanın gelişmesi, aydınlanmasına hizmet etmeyi amaç edinmektedir.

Derme dergisinin başyazarlarından Melâhat Sezener mukaddimenin hemen arkasından ortaya çıkış amaçları şiirle de ifade etmiştir:

Dimağları güneşler, gönülleri işleriz,
İstikbalî çiçekler yaratıcı elimiz,
Dersanedir en yüce mefkûre mabedimiz...
Ferağat çelengine süslüdür başlarımız,
Bir çok tasa, mihnetle ağırır saçlarımız,
Çocuk sesile diner bizim göz yaşlarımız...

Özgen, cevval ruhlarda bin bir çerağ yakarız,
Biz ölmeyiz, ebedî bir ömürle yaşarız,
Mektepliler kalbinden asırlara taşarız...

Melahat Senzener, Cumhuriyetin kurulması ve Demokrat Parti dönemi kısılcasında Türk aydınına düşen görevin önemini, kutsiyeti hatırlatmış ve onun millete karşı sorumluluklarını şiir aracılığıyla anlatmıştır.

1. Derme Dergisinde Folklorik Unsurlar

Folklor ve ya Halkbilimi Türk milletinin maddi ve manevi tüm unsurlarını kapsayan ekseri maddi ayağını medeniyetin oluşturduğu manevi ayağını inanç ve kültürün desteklediği çalışma alanıdır. *“Folklor, en yalın anlatımla bir ulusun ya da belirli bir bölge halkının, bir kentin, bir ilçenin, bir köyün maddi ve manevi alandaki geleneksel kültür ürünlerini ve yaşama biçimlerini bilimsel yöntemlerle derleyen, sınıflayan, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada bir birleşime vardırma amaçlayan bilim dalıdır”* (Örnek, 2016: 15).

Monografiler

Türkçe sözlükte *“bilimsel alanlarda özel bir konu veya sorun üzerine yazılan inceleme”*(TDK, 2011: 1965) olarak tanımlansa da biz herhangi bir kent, kasaba ve köy hakkında bilgilerin verildiği inceleme yazıları olarak bu terimi kullanacağız.

Derme Dergisin ilk sayısında, M. Sezener'in “Malatya” yazısı bir monografidir. Sezener bu yazısından Malatya'dan şöyle bahsetmektedir: *“Malatya Doğu Anadolu'nun incisi diyenler mübalağa etmiş olmazlar. Fakat(yine) ona Anadolu'nun bir damla yakutu, zümrüdü diyenler de hata etmiş sayılmazlar: Çünkü burası sonsuz yeşillikler ülkesidir. Malatya sık kayısı bahçeleriyle hakikaten bir damla şeffaf sarı yakuta benzer”* (Derme, S. 1: 3). Görüldüğü üzere Sezener tabiat güzellikleri dolayısıyla Malatya'yı adeta cennete benzetmiştir.

İlk sayıda yine Asım Kılınç *“Yeşillikler Diyarı Malatya'mızın Coğrafi ve Tarihi Parçaları”* adlı monografisi yer almaktadır. Kılınç bu yasında, Malatya'nın coğrafi konumundan tarihi kuruluşuna kadar bilgiler vermekle beraber hangi medeniyetlere ev sahipliği yaptığı hakkında da önemli bilgiler vermektedir: *“Denizden 890 m. şimal ve şarki şimali Elâziz, şark ve şarki cenubi Diyarbakir ve Urfa, garp ve garbi şimali Sivas, garp ve garbi cenubi Gazi-Antep ve Maraş illeri ile hudutlanmıştır. Genişliği 21255 Km. murabbıdır. Nüfus 111515'tir ve Km. murabbına 19 kişi düşer. Vilayet merkezi(Aspuzu) bağlık ve bahçeliklerden ibaret bir ovadadır. Bu şehir 1255'te Nizip muharebesi esnasında Eskimalatyadan gelen halk tarafından kurulmuştur”* (Derme, S.1: 9). Asım Kılınç Malatya'nın eski mimari yapılarından olan Ulucami hakkında da açıklamalar yapmaktadır: *“Selçuk hükümdarı ikinci Aslan hükümeti oğulları arasında taksim ederken Malatya'yı oğlu Maiziüttin Kayser şaha vermiştir. İşte bunun zamanında bugün tarihi kıymeti Selçuk Türk mimarisinin şah eseri olan ve mimar Hüseyin tarafından yapılan Ulucami çinilerle süslenmiştir”* (Derme, S.1: 10).

Derme derginin 2. sayısında Asım Kılınç'ın *“Yeşillikler Diyarı Malatya'mızın Coğrafi ve Tarihi Parçaları (2)”* başlıklı monografi yer almaktadır. Bu ikinci yazısında Kılınç, Malatya'daki mahallelerden, eğlence mekanlarından, türbelerden bahseder: *“Yaz zamanı şehir halkı aspusu'daki bağ evlerine göç ettikleri zaman şehirde garipler, tüccarlar, bekarlar kalırdır.”* (Derme, S.2: 6). Aspusu Malatya'nın serin ve yeşil, cennet mekânlarından bir tanesidir. İnsanlar yaz ayları şehrin sıcakından uzaklaşmak ve dinlenmek için serin mekânlara kısa süreliğine göç ederlerdi. Kılınç yine Abdülvahap Hz. Türbesi hakkında bilgi vermektedir: *“Eski Malatya'ya beş saat mesafede ve şimal tarafında, Fırat'ın öte kıyısında Munzur dağı*

denilen tepe üzerinde sahabenin makamı vardır.” Sahabeden olan Abdolvahap, Hz. Peygamberin Battalgazi’yi müjdelediği kişidir. Günümüzde bu türbe çocukları olmayan aileler, hastalar ve dilekleri olan kimseler tarafından ziyaret edilmekte canlı ve cansız kurbanlar adak edilmektedir.

Derme dergisinin yazarlarından tarih öğretmeni Sadi Arcak, 2. ve 3. dergilerde “Akdeniz Kıyılarında” başlıklı yazısıyla Antalya’nın fiziksel, morfolojik özellikleri hakkında değerlendirmelerde bulunurken yörenin ikliminden ve yıllık yağış miktarından bahseder (Derme, S.2: 8; Derme, S.3: 6).

Sami Göksü, Derme’nin 4. sayısında “Silifke Yolculuğu” adlı yazıyla yine Mersin’in Silifke ilçesi hakkında önemli bilgiler verir. Göksü, Silifke’nin tarihine dair yargılarda bulunur: “Bir çok yerde Roma ve Bizans eseri harabe ve su yollarına rastlanır...Göksü ırmağı üzerinde deniz sporlarıyla meşgul olunmaktadır... Yaz mevsiminde hergün yaylalara muntazam otobüs seferleri vardır. Cumartesi günleri şehirde vazifedâr olanlar da hep yaylaya gidiyor ve pazartesi sabahı dönüyorlar.” (Derme, S.4: 2). Yukarıda ifade edildiği gibi Silifke’de deniz sporu insanların en yoğun katıldığı aktivitelerdendir. Bunlara ilaveten bölgenin ikliminin sıcak olması dolayısıyla yayla kültürü Silifke’de yaygındır. İnsanlar dinlenme zamanlarının çoğunu yaylarda geçirmekte ve hafta başı dönerek işlerine kaldıkları yerden devam etmektedirler. Göksü, bölge insanın eğlence kültürünü gözlemlemiştir: “Buraya istirahat için gelmiş olanlar bütün günlerini kahvelerde tavla ve domino oynamakla geçiriyor. Tavla ve domino diyorum; zira İçel vilayetinin her yerinde kağıt oyunları yasaktır.” (Derme, S.4: 2). Gezi yazıları bir gölgenin tarihini, kültürünü yansıtmalarının yanında dönemin siyasi ve sosyal yönünü de göstermesi açısından incelenmesi gerekir. Bu yöredeki oyunlar bölgenin folklorik unsurlarını oluştururken yasaklar ve cezalar dönemin siyasi atmosferini anlamak açısından açıklayıcı olmaktadır.

7. sayıda yine “Kızılın Köyü” adlı bir tanıtım yazısı yer almakta ve 8. sayıda da bu yazının devamı bulunmaktadır. Köyün coğrafı, tarihi yapısından bahsedilirken kültürel değerleri hakkında da önemli bilgiler verilmiştir. “Şebeke/serpme, Şah” (Derme, S.7: 23) gibi balık tutma yöntemlerinden örnekler verirken Fırat nehrinin yatağında yer alan “İnler” mağaraları hakkında da önemli bilgiler yer almaktadır.

Derme dergisinin 8. sayısında, H. Tulun tarafından kaleme alınan “Horata Suyu” adlı yazı Beydağı’nın eteklerinden çıkan eşsiz, tatlı Horata suyunu tanıtmaktadır. Horata suyunun “yirmi adım ilerisi, her tarafı iplik ve paçavra bağlanmış yabani gül ve diğer ağaçlarla örtülüdür” (Derme, S.8: 10). Suyunun gözünün yanında yer alan Horata Baba türbesi “iptidai bir zihniyetle ve herbiri bir hastalık için, şifa bulmak (için) boş ümitle bağlanmış bu paçavralar, burasının bir tapınak olduğunu haber verir” (Derme, S.8: 10). Görüldüğü üzere dergilerdeki şehir, mekân tanıtım yazıları olan monografiler, folklorik birçok malzemeyi içerisinde ihtiva etmektedir. Bu sayıda O. Totaysalgır tarafından “Kızılın Köyü Tetkikler” adlı derleme ve tanıtım yazısı yer almaktadır. Bu çalışmada O. Totaysalgır, Kızılın köyündeki heçiş dönemlerinden biri olan doğum ve sonrası yapılan ritüellere yer vermiştir (Derme, S. 2-8: 19). O. Totaysalgır Derme’nin 11, 12, 13. sayılarında yine Kızılın köyünde yaptığı tarihi ve kültürel tetkikleri anlatmaktadır.

Derme dergisinin 11. sayısında Mehmet Türkmen’in “Arapkir ve Tarihi” adlı monografi yazısı vardır. Bu yazıda Türkmen, Arapkir isminin etimolojisinden tarihine,

edebiyatına kadar ayrıntılı bilgilere yer verir. “Muhammed yedi yaşında iken (Arap Hatemi Tai) madeyinde Nuşirevan derdinden bizar olarak Mekke'ye gelmiş, Abdulmutalip ile görüşmüş, anların izni ile Arapkire gelip mesken edinmiştir. Asker sahibi olarak Nuşirevan'a galip olup bu şehri aldığı mal ve ganaimle(ganimetle)mamur etmiştir. İşte Arap Hatemi'nin adına göre bu memleketin ismi Arapkir kalmıştır” (Derme, S.11: 16).

O. Totaysalgır 12. Sayıda, yine Kızılın köyüyle ilgili tetkiklerine devam etmektedir. Bu sayıda yöredeki insanların yaşamları ve inançları hakkında folklorik vardır: “Ölüm köylerde bir Tanrı buyruğu telakki edilir. Bunun için köylerde bir ölüm vakası duyulduğu gün hiçbir fert çifte ve sair işe gitmez” (Derme, S.12: 22). Ölüm insan hayatındaki son geçiş dönemidir. Bundan dolayı bir insan vefat ettiğinde insanlar ona ve onun şahsında kaçınılmaz gerçeğe saygı duyarlar. Bedri İzol, 12. sayıda “Malatya'da Selçukiler ve Danişmendi Hükümeti” (Derme, S.12: 10) adlı tarih ağırlıklı yazı kaleme almıştır. Bu yazının devamı 13. sayıda (Derme, S. 13: 15) yer almaktadır. B. İzol tarihçi olması dolayısıyla yöre insanının geçmiş tarihi hakkında farkındalığını arttırmağa çabalamıştır.

Derme'nin 13. sayısında iki tane monografik yazının yer aldığı görülür. Mehmet Türkmen'in kaleme aldığı “Onar ve Onar Mağaraları”, Arapkir'e bağlı Onar köyünün tarihi, sosyal ve kültürel yönden değerlendiren bir yazıdır. Bu yazıda Türkmen, Onar köyünün adı hakkında efsane anlatmaktadır. Yazar bu köydeki mağaralarda yer alan resimler üzerine bazı yorumlarda bulunmuştur. Bu resimleri pagan dönemine ait olacağını da belirtmiştir (Derme, S.13: 20).

13. sayının sonuna eklenmiş olan “Kızılın Köyü Tetkikleri”, yöre insanının nasıl ve ne şekilde evlendiği hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu bilgiler bölgenin folklorik çalışmaları için önemlidir. O. T. Salgır Kızılın köyündeki bir kız isteme âdetinden şu şekilde bahseder: “Nişan için söz almağa gidildiği zaman kız evinde fazlaca hürmet görülür ve konan yemekte bir tatlı bulundurulsa o zaman kızın verileceği bildirilir” (Derme, S.13: 23).

Dergilerin halkbilim araştırmalarında önemli bir yeri bulunmaktadır. Süreli bu yayımlar, Türk kültürünün araştırılması, incelenmesi ve tektik edilmesi için ulaşılmaması gereken temel kaynaklardandır. Dergilerde insan hayatına ilişkin binlerce derleme, gözlem, saptama, araştırma ve inceleme yer almaktadır (Örnek, 2016: 142).

Derme dergisi 1939-1944 yılları arasında uzun bir süreliğine yayım hayatından çekilmiştir. Fakat 1944 yılında tekrar yayım hayatına dönmüş ve 14. sayısı ile devam etmiştir. Bu sayının başında M. Sezener, derginin maddi güçlükler dolayısıyla çıkamadığını ifade etmiştir. Bu bölümde derginin çıkış amacına tekrardan hatırlatmak isteyen yazar fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir: “Derme Kemalist duyuş ve inanın yayıcısı, her şeyin üstündeki millî milli beraberliğimiz koruyucusu olgun kalemlerin özlü eserleriyle sahifelerini değerlendirmek istemektedir. Aydın arkadaşlarımızın bu isteği aynı kuvvetle duymalarını arzularız” (S.13: 2). Yukarıdaki düşüncelerden hareketle Derme'nin tek parti döneminde Cumhuriyet Halk Fırkası'nın etkisini altında olduğu açıkça görülmektedir. Bu sayının içeriğine bakıldığı takdirde, psikoloji, tarih ve edebiyat yazıları yer almaktadır. Derginin son sayfasında kısa şehir haberleri bulunmaktadır. Bedri İzol, “Viranşehir(Doğanşehir)” adlı monografi yazısıyla tarihi ve folklorik bilgiler vermektedir. Viranşehir'in tarihi ve kültürel değerine dikkatle değinilmiştir. “Doğanşehir Romalılar devrinde yapılan, sonraları harap olan fakat Selçuklular zamanında tekrar ihya edilen sur içinde küçük bir kasaba idi. Buranın tarihi hayatını Nu Peygamber’

zamanına kadar uzatan bazı rivayetler varsa da bunlar müsbet ve tarihi vakalara dayanmamaktadır” (Derme, S.14: 8).

Derme dergisinin 14. sayısında yer alan bir diğer monografi yazısı A. Hüsnü Tulun'un kaleme aldığı “Tarihte Malatya” adlı yazıdır. Bu yazının içeriğine bakıldığında Türklerin kültür tarihi hakkında önemli bilgiler verildiği görülmektedir: “(Paleolitik) devirlerin, devasa insanların enkazını bile taşıyan Malatya ili ve muhitin kablelmilad geçirdiği jeolojik avarız karşısında; sinesinde sakladığı ölmeyen eserleri bu muhitin tamamen aslan ve neslen Türk olduğunu öğretmiştir” (Derme, S.14: 17).

15. sayısıyla okuyucularının karşısına çıkan Derme dergisinde, M. Melal'in kaleme aldığı “Eski Malatya'da Yarım Saat” adlı yazı ilin güzelliklerinden, tarihinden ve kültürel zenginliklerinden bahsetmektedir. “Ulucami'nin çinileri, kapıların kemerleri, taşların çiçekli oymaları, bânilerinin bedî zevkleri kadar çok eskiden beri burada yaşamış, kemale ermiş sanatkârların mevcudiyetine delildir” (Derme, S.15: 3). 15. sayıda Şemsi Belli tarafından kaleme alınan “Arapkir düğünü” başlıklı yazı folklorik çalışmalar için kaynaklık etmektedir. Zira Belli'nin bu bölümde Arapkir'de kız isteme, nişan ve düğün hakkında önemli bilgiler vermektedir (Derme, S.15: 25). Zikredilen bu yazıda ki mani örneklerinin görülmesi ve yazıya geçirilmesi sözlü kültürün kaybolmasını engellemiştir.

Bedri İzol, 16. sayıda ele aldığı “Malatya” adlı yazıda, Selçuklular döneminde Malatya'nın önemli bir yerleşim merkezi olduğundan, Alaaddin Keykavus ve Alaaddin Keykubat'ın bu ile verdikleri önemden bahsedilmektedir (Derme, S.16: 5). M. Melâl “Akçadağ Köy Enstitüsünden İlhamlar” yazısında köy enstitülerinin amaçlarından, görevlerin ve gelecek nesillerin yetişmesindeki bu enstitülerin önemi üzerine durmaktadır. M. Melal köy enstitülerinden eğitim almış olanların sadece bir meslekle hakkında değil birçok farklı iş hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmiştir: “Toprağı sürmek ve sevmek lazımdır, ticaret işlerinden anlamak, cesur, azimli, sebatlı ve müteşebbis olmak lazımdır” (Derme, S.16: 7). Vedia Bali'nin kaleme aldığı “Kayısı Bahçesinde Birgün” adlı yazı, Malatya'da kayısı pestilin hangi işlemlerden geçerek yapıldığını ve bu pestilin yapımında kayısının hangi türü kullanıldığını (Derme, S.16: 11) hakkında önemli bilgiler yer almaktadır. Bedri Özbey tarafından kaleme alınan “Yurt Tetkikleri: Kâhta” yazıda -eskiden Malatya'ya bağlı iken günümüzde Adıyaman'ın sınırları içerisinde kabul edilen- ilçenin, tarihi ve kültürel değerlerini konu almaktadır. Özbey, bu yazısında Kâhta'nın tarihinden, coğrafyasından, ikliminden, somut ve soyut miraslarından (Derme, S.16: 15) bahsetmektedir. Yine bu sayıda Şemsi Belli'nin kaleme aldığı “Arapkir Düğünü” adlı yazı, ilçedeki kına gecesi hakkında önemli bilgiler vermektedir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi folklor/geçiş dönemleri adlı kısımda verilecektir. Derme dergisinin 16. sayısından itibaren halk edebiyatı yazıların ağırlıklı yer aldığı görülmektedir.

Derme dergisinin 17. sayısında edebiyat yazılarının ve şiirin ağırlıktadır. Derginin başyazarı Melahat Sezener, bu sayının giriş kısmında uzun süreden beri beklenen toprak kanunun kabul edilmesinin sevincini ele almıştır. “Toprak kanunumuz yıllardan beri istenen, özlenen değerli bir armağandır. Yurdumuzda çiftçiliği sanat edinenleri kendi mülkleri üzerinde çalışabilme imkânına kavuşturmak, çok eskiden beri gerçekleştirilmesi istenen bir amaçtı” (Derme, S.17: 3). M. Erkal tarafından derlenen “Atasözleri” bu sayıdaki halk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirilir. Derme dergisinin geçiş dönemleri hakkında önemli bilgiler aktardığı önceki sayılarda görülmekteydi, fakat 16. sayıdan itibaren halk edebiyatı ürünlerinin ağırlıkla olduğu hissedilmektedir. Yine bu sayıda da önceki sayıda olduğu gibi Malatya'nın önemli

âşıklarının hayatları hakkında bilgi verilip onların şiirlerinden örnekler verildiği görülür. “Şair Remzi” ve “Şair Akif” bu âşıklardandır. Burada aydınlatılması gereken bir konuya değinmemiz gerekmektedir. Her halk ozanı veya âşık aynı zamanda bir şair iken her şair âşık kabul edilemez. Derme dergisinde hakkında bilgi verilen şairlerin ekseri âşık tarzı şiir geleneğinin mensuplarıdır. Bu âşıklar hece ölçüsüyle şiir yazmakla beraber; aruz ölçüsüyle gazel yazdıkları da tespit edilmiştir.

Derme Dergisinin 18. sayısında Yaşar Kozanoğlu'nun “Bırakılması Gereken Bir Gelenek” adıyla kaleme aldığı yazı, evlenme aşamasındaki çiftlere zorluklar yaşatan mihr geleneğidir. Bu gelenek İslam'ın Türk kültürüne taşıdığı eski bir adettir. Mihr geleneğinin kırsal kesimde ağır bir yaptırım olduğu için bazen nişanlılar arasında bazen de aileler arasında anlaşmazlıklara neden olmaktadır. Evlilik toplumun temel yapı taşıdır. Bundan dolayı evliliği zorlaştıran mihr gibi gelenekler terkedilmelidir aksi halde evlilik oranı azalacak ve özelde çekirdek aile genelde ise toplum bundan zarar görecektir (Derme, S.18: 11).

Derme dergisinin 19. sayısında halk edebiyatı ürünlerinin ağırlıkta olduğu görülmektedir. 18, 19. sayılarda adını antolojilerde duymadığımız klasik ve halk şairlerinin biyografileri yer almaktadır.

Derme dergisinin 20. sayısında B. Özbey tarafından kaleme alınan “Kâhta Adı ve Kuruluşu Çevresinde İnceleme ve Yorumlar” adlı yazıda, ilçenin tarihi ve kültürel zenginliği hakkında önemli tespitlerde bulunulmuştur. Hüsnü Tulunoğlu'nun “Bir Dilek” adlı yazısında Malatya merkezinde yer alan Ulucami'nin çatlak kubbesinin onarılması üzerinde durulmuştur. 20. sayıdaki bu yazı, bölge insanının tarihi geçmişi olan mimari eserlere verdiği değeri göstermektedir (Derme, S.20: 17).

2. Halk Bilgisi

Halk bilgisi “çevreyi oluşturan canlı, cansız doğal nesnelerle ilgili inanç uygulamaları konu alan” bili dalı anlamına gelmektedir (TDK, 2011: 1034). Halk bilgisi, halk hekimliği- halk baytarlığı, halk botaniği- halk zoolojisi, halk meteorolojisi- halk takvimi, halk hukuku olarak sınıflandırılabilir (Örnek, 2016: 25). İnsanların deneyim yoluyla kazandığı, öğrendiği tüm deneyimler halk bilgisi içerisinde değerlendirilir.

Derme dergisinde halk hekimliği, halk baytarlığı, halk botaniği hakkında bilgilendirme amaçlı folklorik yazılar vardır. Bu yazıların bilgi kaynağı halkımızın uzun hayat deneyimleri sonucu elde ettikleri bilgilere dayanmaktadır.

2.1. Halk Hekimliği

Halk hekimliği, insanların olanak bulamaması ya da başka sebeplerle doktora gidememesi sonucunda gelişmiştir. Halk hekimliğinin amacı hastalıkları tanımlama, sağaltma ve uygun tedavi yöntemleri kullanmadır (Boratav, 2015: 139).

Derme dergisinin 2. sayısında Muhlis Yücel tarafından yazılmış “Sağlık ve Güzellik bakımından Dişler” halk hekimliği ile ilişkili bir yazıdır. M. Yücel, insanların hazımsızlık problemi yaşamasının nedenini şöyle açıklar: “Çiğneme işinin tam ve mükemmel olması, ancak muntazam ve sağlam dişlere malik olmakla kabildir. Çiğnemededen yutulan yemekler güç hazmedilir. Dişlerin yapacağı işi mide ve bağırsaklara yüklenmiş olur. Mide vaktinden evvel yorulur ve iş göremez hale gelir. Hazımsızlıkların, mide ve bağırsak hastalıklarının çoğu iyi çiğnemededen yenilen yemeklerden husule geldiği görülmektedir... Fransızların (Yavaş çiğneyen

çok yaşar) darbu meseli her memleket etibbasında kabul edilmiş bir hakikattir. İyi yemek yiyebilmek yaşamak sanatının mühim bir şubesidir” (Derme, S.2: 11). M. Yücel’in ifade ettiği gibi günümüz insanının da en büyük problemi hazımsızlıktır. Eğer çok çiğneyerek beslenmeye çalışırsak hiç şüphesiz midemiz daha rahat görevini yerine getirecek ve hazımsızlık problemi yaşanmayacaktır.

M. Yücel “Sağlık ve Güzellik Bakımından Dişler II” adlı yazısıyla Derme’nin 3. sayısında okuyucusuna bilgiler verir. Dişlerin hayatımızda önemli bir yeri vardır bundan ötürü temizliğine dikkat etmeli ve her zaman fırçalanmalıdır. Dişler temizlenmediği zaman çürümeye neden olmaktadır. Buda bazen kötü sonuçlara bilmektedir: *“Başın yere konmasıyla (ağrı) fazlalaşır. Bazen sıcaktan haz eder soğuğu sevmeyiz. Bazen de soğuktan geçer sıcaklığı sevmeyiz. Tedavisi kabil olan bu ıstırap karşısında ekseriye çekirtmek mecburiyeti hâsıl olur. Ya kendi kendine veya ağrı durduran ilaçlarla acı giderilirse ve sonra dişin tedavisi ihmal edilirse, asıl tehlike o zaman başlar. Sinir ve damarlar erimiş ve mikrop yuvası olmuştur. Ağrı yoktur fakat mikroplar diş kanallarından içeri girmiştir. Günün birinde birden bire şiddetli ağrıya müteakip apse yapar. Yüz ve çene şişer cerahat akar ve bu ihmal yüzünden büyük felaketler olabilir. Çene kangreni, ukte(bez) iltihabı, üst çene boşluğu iltihabı(sinüzit), gözaltı fisülü, görme azalması, çene kitlenmesi(Tirizmüs) ve nihayet menenjitte kadar gider”* (Derme, S.3: 9). Tüm bunlardan ötürü dişlerin temizlenmesine dikkat edilmeli aksi durumlarda ise diş doktoruna görünerek kötü bir sonucun önü alınmalıdır.

Cafer Özelçi’nin 4. sayıda kaleme aldığı “Gözleri Çirkinleştiren Hastalıklardan Trahom” adlı yazıda, genellikle gözün üst kapağının iç zarında bazen de alt kapağın iç zarında birleşen ve tedavi edilmezse körlükle neticelen mikrobik bir hastalıktır (Derme, S. 4: 6). Özelçi, bu hatalığın tedavisi hakkında bilgiler vermese de hastalığın belirtileri hakkında tafsilatlı açıklamalarda bulunmuştur.

Derme dergisinde çocuk hastalıkları ve bunların tedavi yöntemlerine ilişkin geleneksel, ananevi bilgiler yer almaktadır. Kızılın köyünde yapılan tetkikler sonucunda halk, belli hastalıkları tedavi etmek için farklı yöntemler geliştirmiştir.

-Annelerin yediği yemekten rahatsız olan emme dönemindeki çocuklara “azvay” denilen bir ilaç anne sütüyle karıştırılarak verilir.

-Hastalanan küçük çocuklar için gökboya ile boyanmış, pamuktan yapılmış bir parça bez sıcak su ve sabunla köpürtülür, ardından çocuk bu beze sarılarak bir gün o şekilde bırakılır. Bu tedavi genelde karnı şişen, çok ağlayan, emmeyen, öksüren çocuklara yapılır.

- Karnı şişen, çok ağlayan, emmeyen, öksüren çocuklar yaşlarını doldurduklarında bu problemleri yaşamaya devam ederlerse, aile tedavi için bir oğlak keser. Taze kesilen oğlağın karnını yarıp içini boşaltan ebeveynler hasta çocuğu bu karnın içine koyarak sararlar ve bir gün çocuk bu vaziyette bekler.

- Kabızlık çeken çocuklara aileler “gelengerçek” tabiriyle bilinen ve evleri aydınlatmak için kullanılan hububat tohumunun yağını içirirler. Bu yağı kabızlık çeken büyüklerde kullanılmaktadır.

- Yeni doğan çocuklarda kulak ağrısı görülmektedir bu hastalığın tedavisi için birçok ilaç kullanılmaktadır. Genelde bu ilaçları çocuk doğarken babası sorulmak suretiyle öğrenir ve

kullanırlar. Baba çocuğun kulağına kullanılacak ilacı (Koku, pekmez, yağ, süt gibi şeylerden birini) söyler. Ekseri kullanılan ve söylenen ilaç tavşan yağıdır (Derme, S.2-8: 20).

- Terlemesi icap eden hastayı yeni kesilen bir koyun derisine sarmak suretiyle yatağa yatırılır. Terleyinceye kadar hasta o şekilde kalır. Hasta terledikten sonra deri çıkartılır. Bu işlemten sonra hastaya bitkisel tedavi yapılmaya başlanır. Sakız ağacı yaprağından ve yerde bulunun her hangi bir yapraktan bir miktar alınır ve kaynatılır. Daha sonra kaynatılmış bu rüzgâr almayan 20 cm derinlikteki bir çukurda bekletilir. Bunun akabinde arpa tarlasından getirilen bir miktar toprak elekten geçirilerek kaynamış suya ilave edilir. Çamur haline gelen bu su hastanın her yerine sürülür. Hasta daha sonra çamurlu halde kazılmış içi yapraklarla dolu çukura uzanır ve üstü tekrar yapraklarla kaplanır. Yaklaşık üç saat kadar hasta bu şekilde yatar. Bundan sonra ise yine hasta bitki yapraklarıyla kaynatılmış suda yıkanır sonra da yatağa yatırılır. Yirmi dört saat çok önemli bir iş olmadıkça hasta bu yataktan kalmaz (Derme, S.11: 24).

- Tiksinme hastalığı olanlara “perıavşak” denilen acı ot kaynatılır. Bu acı otlar kaynatılmış su iki gün ayazda bekletilir ve sonra hastaya aç karnına içtirilir. Artan suyla hastanın el ve ayakları yıkanır.

- Sürekli öksürenlere 3/2 kırmızı 3/1 ise karabiberden bir karışım yapılır ve kaynatılır. Akşamları kaynatılan bu karışımdan bir bardak içirilir. Hasta terler ve kurtulur bu ilacın adı “Arap şerbeti”dir (Derme, S.11: 24).

- Yıl sıtması denilen ve bu hastalığa sürekli yakalananlara, ekşi bir narın suyuna bir yumurta kırılıp karıştırılır. Elde edilen bu karışım hastaya içirilir.

- Sürekli baş ağrısı çekenlerin saçları kesilir ve beyin üzerindeki herhangi bir yerden usturayla çizilerek kan alınır.

- Göz ağrısı çekenlere, çay şekerine bir parça kırmızı boya karıştırılır ve göze sürülür.

- Baş ve göz ağrısı çekenlere, dikiş iğnesi yüksek ateşte bekletilir sonra iğne alına basılarak tedavi edilir.

- Vücudun da sızı olan kimse gök boya ile boyanmış bir bez parçası sigara gibi sarılır ve yakılır. Daha sonra bezin yakılan yeri yukarı gelmek üzere hastanın ağrıyan yerine konur. Bez yavaş yavaş yanarak kül olur ve öylece bir gün bırakılır. Bunun ardından ertesi gün “Aşyağı(sadeyağ)” sürülür. Bunun akabinde yanık üstündeki kabuk kalkar ve orada yuvarlak bir yara açılır. Bu yaraya her gün bir nohut koyularak değiştirilir. Bunun üstü de kağıtla kapanır. Nohut koydukça yara devam eder bu hastanın arzusu halinde sürdürülür. Nohut kaldırıldıktan sonra yara kendi kendine kapanır. Buna “döğün” tedavisi denir (Derme, S.12: 22).

- Karın ağrısı çekenlere, nehir kenarından bulunan ve toparlak adı ile bilinen bir nebat kökü bulunur ve hastaya yedirtilir. Bu şekilde hasta kısa sürede iyileşir.

- Bıçaktan kaynaklı yaralanmalarda ham dövülmüş soğan sumak ekşisiyle karıştırılır, süzülür ve sonra su ile yıkanmış yaraya sürülür. Yara derin ise hamurdan kenarları bent yapılır. Daha sonra “sadeyağ” yaraya sürülür. Bundan sonra koyun kuyruğu, bal mumu, beyaz soğan, enlik kökü ve buğday unu karıştırılarak bir macun yapılır. Yapılan bu ilaç lapa halinde yaranın üzerine konur. Yara zamanla küçülür ve iyileşir. Son olarak da enlik kökü suyu, bal mumu ve sadeyağdan müteşekkil bir merhem yapılır ve yara sıvanır (Derme, S.12: 23).

2.2. Halk Botaniği

Halk botaniği ya da bitki bilimi, folklor açısından oldukça önemlidir. Nitekim insanlar kimyasal ilaçlar üretilmeden önce, deneyim yoluyla kazanılmış ve nesilden nesle aktarılan sözlü bilgi geleneğinden faydalanmışlardır.

Derme Derginin ilk sayısında S. Vardar tarafından “Külleme” adlı yazı kaleme alınmıştır. Külleme hastalığı bağlarındaki üzüm mahsulünün heba olmasına neden olmaktadır. Külleme genellikle de yaprak, sürgün, çiçek, dane ve salkım gibi muhtelif yerlerde bulunmaktadır. S. Vardar, bu hastalığı ortadan kaldıracak çözümü şöyle belirtmektedir: *“Küllemenin yegâne çaresi mevsiminde bağlara kükürt serpmektir. Kükürt iç defa bağlara serpilir. Birinci sürgünler 8-10 yaprak hâsıl ettikleri yani tahminen 20-25 santimetreye kadar boylandıkları zamanda bağların her tarafına serpilir. Körüğü veya tenekeden yapılan delikli kutularla serpilmelidir”* (Derme, S.1: 8).

S. Vardar, Derme dergisinin 2. Sayısının içerisinde yer alan “Meyve İç Kurdu(Carpocapsa Pomenella)” yazısında meyvelerin içine girerek onları vaktinden önce olgunlaştırıp çürüten bir hastalıktan bahseder. Bu hastalığa neden olan keleklerin taşıdığı ve meyvelerin üstüne bıraktığı yumurtadan çıkan kurtçuktur. S. Vardar bu kurtçuklarla nasıl başa çıkılacağını şu şekilde ifade etmektedir: *“Vaktinden evvel ağacın dibine kendi kendine veya hafif sallamakla düşen meyveleri vakit geçirmeden yani içlerindeki kurtlar dışarı çıkmadan evvel hemen toplayıp yakılmalı veyahut derince bir çukur açılarak gömülmelidir. Bu kurtlu meyveler vakit geçirilmeden hayvanlara da yedirilebilir”* (Derme, S.2: 12). Zira erkenden olgunlaşıp düşen bu meyvelerin içerisindeki kurtçuklar kısa zamanda yok edilmezse meyvenin içinden çıkmakta ağaç kovuşuna girerek parazit oluşturmaktadır.

“İponomot Hyponomuta Malinella” adlı yazı Derme’nin 3. sayısında S. Vardar tarafından kaleme alınmıştır. S. Vardar bu yazısında, elma ağaçlarının yapraklarını yemek suretiyle zarar veren ve yaprakları olmayan ağaçların meyvelerinin vaktinden erken olmasına bunun neticesinde de meyvenin erken bozulmasına neden olan hastalıktan bahseder. Bu İponomot tırtılıyla mücadeleyle ilişkin S: Vardar şunları tavsiye etmektedir: *“Ağaçlar yapraklanmaya başlar başlamaz elma ve erik ağaçlarına zehirli mahlül serpmektir. Zehir atılmasına müteakip yağmurlar yağarsa ilacı tekrarlamak lazımdır. İpomomota karşı kullanılan zehir uranya veya arsenikyeti rassasdır... İkinci mücadele şeklide ağ içerisinde henüz kozadan çıkmamış olan krizalitleri toplayarak ateşte yakmak veya derince bir çukura gömmektir”* (Derme, S.3: 14). S. Vardar, yukarıda kimyasal ilaçlamanın yanı sıra geleneksel sağaltma yöntemlerinden de bahsetmiştir.

Derme dergisinde toprağı hazırlama, ağaç dikim dönemleri ve hususiyetleri hakkında bilgilerde bulunmaktadır. Ahmet Tuzak’ın kaleme aldığı “Meyve Bahçesi Yapılacak Tarlanın Hazırlanması” adlı yazıda, fidancılık hakkında önemli bilgiler yer almaktadır: *“Meyve bahçesi yapılacak tarlanın fidanları dikilmeden evvel iyi işlenmiş ve hazırlanmış olması şarttır. Bu hazırlama işi krizme yapmak suretiyle temin edilir. Eğer bir çok sebep dolayısıyla krizme yapmaya katiyen imkân görülmediği takdirde, hiç olmazsa fidanların dikilecekleri yerlerin bir metre murabbalık sahası 70-80 santim derinliğe kadar toprağı kazmak suretiyle fidanların ilk büyüme zamanlarında yardım edilmiş olur. Krizmenin faydaları: Toprağın üstüne düşen yağmurların toprağın içerisine daha kolaca girerek depo edilmesini temin eder”* (Derme, S.6:

3). Krizme toprağın suyu kolay almasını sağlayan bir yöntemdir ve bahçecilikle uğraşan insanlar kullanmaktadır.

“Meyve Ağaçları- Zararları) adlı yazısıyla Bedri Süzer, halk botaniği/geleneksel bitki hekimliği hakkında önemli hususlara değinir. B. Süzer yazının giriş kısmında malatyanın yıllık yağış miktarına değinerek tarım ve bahçeciliği karşılaştırır. Bahçeciliğin tarımdan daha kazançlı olduğu yönde matematiksel hesaplar yapan Süzer, tam teşekküllü ve kaliteli bir bahçeciliğin nasıl olması gerektiği hakkında da yorumlarda bulunur. B. Süzer, genel manada bahçecilik özelde ise meyvecilikte bazı problemler olduğundan bahseder. Bu problem Karpokapsa kurdudur. Ağaçların meyvelerini çürüten Karpokapsa kurdunu ağaçlardan uzak tutmak için yapılması gereken bazı yöntemler vardır: “1-Yerden bir metre yükseklikte altına talaş konulmuş bir karış genişliğindeki kuşakları Haziran başında bağlayıp bunun altında toplananları Haziran sonunda toplayıp yakmak ve Temmuz sonlarında bunu tekrar etmektir. 2- Haziran, Ağustos, Eylül ayında dökülmüş meyve ve yaprakları toplayıp yakmak. 3- Kurumuş kabukları tahta ile kazıyıp yakmak. 4- Elma konan yerlerin kapı ve pencerelerini tel ve kafeslerle örtmek. 5- Ağaçlara su yürümeden 10 gün önce dal ve bedenlere 100 kilo suya karbolienum karıştırıp sürmek...” (Derme, S.20: 11). Bedri Süzer, geleneksel halk bilgisinden hareketle ağaçları korumak için bazı yöntemlerinden öncelikli olarak bahsederken kimyasal ilaçlarla da ağaçları Karpokapsa kurdundan temizlemenin mümkün olduğunu ifade eder.

2.3. Halk Zoolojisi

Türkler yerleşik hayata geçmeden önce tabiatla ve hayvanlarla yakın bir ilişki içinde yaşamaktaydı. Nitekim bir Türk için zamanı ve mekânı aşırın atı ne kadar değerliyse içinde büyüdüğü tabiatla o kadar kutsaldı. Türkler için at göçebe hayatta ne kadar değerliyse yerleşik hayata geçmekle birlikte bu değerini korumuştur. Sadece konumuzu atla sınırlandırmak yanlış olabilir; çünkü Türkler hayvancılık yaparak geçimini sağlayan bir millettir. Bu yüzden onlarda halk baytarlığı gelişmiştir.

Derme dergisinin 4. sayısında “Malatya Atçılığına Toplu Bir Bakış” adlı yazı yer almaktadır. Bu yazıda Zeki Malkoç Malatya’da atların toplam sayısı, atçılık yapılan ilçeler ve bölgede atçılık faaliyetleri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Atçılığın Malatya’da gelişmiş olmamasına teessür anlatan yazar, bu sanatın geliştirilmesi yönünde tavsiyelerde bulunmuştur: “Bakım ve gıda itibariyle ıslah, teşvik usulleriyle ıslah, doğrudan doğruya aktif zootečni usulleriyle ıslah” (Derme, S.4: 10). Z. Malkoç aynı zamanda Malatya’nın Türkiye atçılığı üzerinde önemli bir rol oynayacağına inanmaktadır. Çünkü vilayetimizin ekseri kazalarında bol şekilde yonca yetişmektedir (Derme, S.4: 10).

“Malatya Sığırcılığı Ne Âlemde” adlı yazısıyla yine Z. Malkoç bölgedeki büyükbaş hayvancılık hakkında yorumlarda bulunmuştur. Malatya’nın coğrafi ve iklimsel olarak büyükbaş hayvancılığa uygun olduğunu belirten Z. Malkoç, yörede veterinerlik faaliyetlerinin gelişmemesinden de şikâyetçidir: “Vilayetimizde sığırların ıslahı bakımından şimdiye kadar yalnız bordizo aleti alıp(alınıp) köylüye dağıtılmıştır. Hiçbir zaman unutulmamalıdır ki acemi ellerde bir bordizo aletiyle memleket sığırcılığına tevcih edilmiş bir silahın farkı yoktur” (Derme, S.5: 8). Halk baytarlığı önemli bir meslektir ve hayvanların canları da değerlidir. İşte bu yüzden işi ehline bırakmak gerekmektedir. Aksi halde hayvanların faydası için dağıtılan zevatlar mahir olmayan eller tarafından kullanılmaya çalışılırsa büyük zararlara neden olabilir.

3. Geçiş Dönemleri

İnsan hayatında eşik kabul edilen üç dönem vardır: doğum, evlenme ve ölüm. Bu dönemlere bağlı olarak hemen hemen her toplumda belli adet ve gelenekler meydana gelmiştir. *“Doğum, evlenme ve ölüm. Her birinin kendi bünyesi içerisinde birtakım alt bölümlere ve basamaklara ayrıldığı bu üç önemli aşamanın çevresinde inanç, âdet, töre, tören, âyin, dinsel ve büyüsel özlü işlem kümelenerek söz konusu ‘geçişler’leri bağlı bulundukları kültürün beklentilerine ve kalıplarına uygun bir biçimde yönetmektedirler. Bunların hepsinin amacı da kişinin bu ‘geçiş’ dönemindeki yeni durumunu belirlemek, kutsamak, kutlamak, aynı zamanda da kişiyi bu sırada yoğunlaştığına inanılan tehlikelerden ve zararlı etkilere korumaktır”* (Örnek, 2016: 183).

Derme dergisinde, Malatya yöresiyle ilgili derlemeler yer almaktadır. Bu derlemelerin birçoğu geçiş dönemini anlatan yazılardır. Bu çalışmalardan hareketle yöre insanının gelenek, görenek, adetleri hakkında bilgi sahibi olunabilir.

3.1. Doğum

Geçiş döneminin ilk aşaması olan doğum, insanlara mutluluk veren bir olaydır. Nitekim dünyaya gelen her çocuk anne ve babasının yanı sıra akrabaları, komşuları, soyu ve sopo içinde sevindirici bir durum olarak adlandırılmaktadır (Örnek, 2016: 185).

“Kızılın Köyü Tetkikleri -2-“de doğum sonrasında yapılan bazı adet ve törenler hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır. Osman Totaysalgır, doğumdan hemen sonra yapılan geleneksel uygulamalar hakkında şu bilgileri vermektedir: *“Yeni doğan çocuğun bedeninin henüz mütehammil bulunmaması yüzünden ebe kadın, doğumdan üç gün sonra(bu üç gün çocuğa hiçbir şey yapılmaz, vücudunun terbiyesi bundan sonra başlar) tuz, çörek otu, şap, karanfil, zencefil gibi maddeleri birbirine karıştırarak çocuğun vücuduna sürer”* (Derme, S.2-8: 28).

Kızılın köyünde çocuk doğduktan sonra kol ve ayakların sağlıklı gelişmesi için bazı uygulamalar yapılmaktadır: *“...her gün bir defa açılmak ve pislikleri temizlenmek üzere çocuk, sıkı sargılarla sarılır. Bu sargıların içine bir miktar sıcak(ısılmış ve çocuğun vücudunu yakmayacak kadar) toprak konulur. Bu toprağın konulmasının iki sebebi vardır: 1-Necasetin çocuk vücuduna dağılmaması. 2- Toprağın vücutta yağacağı çöküntülere et dolması itikadı”* (Derme, S.2-8: 28). Çocuğun yanı sıra annede evde yalnız bırakılmaz. *“Çocuk kırkına gelinceye kadar lohusa kadın evde yalnız bırakılmaz. Daima yanında bir adam bulundurulur. Bunu sebebi kırklı kadınlara uykularında al basması, yani korkularıdır”* (Derme, S.2-8: 28) örneğinde görüldüğü gibi doğumdan sonra bazı batıl inançlarda görülmektedir. Kırkına gelen çocuk *“sıcak su ile yıkanır, temizlenir”* (Derme, S.2-8: 28) çünkü kırk günü tamamlayan çocuklar en kritik dönemlerini tamamlamış olurlar. Nitekim kırk günlük çocukların bağışıklıkları gelişmiştir.

Doğan çocuğun cinsiyetine göre de bazı şenlikler yapılmaktadır. *“...doğan çocuk erkek olursa kurban kesilerek yemek yapmak âdettir. Ocağı kör(erkek evladı olmayan) olanlar hatta çalgılarla düğün yaptırarak ziyafetler çekerler. Kız çocukları için bir şey yapılmaz”* (Derme, S.2-8: 28). Erkek çocukların doğumundan sonra şölenler yapılırken kız çocuğu için bir eğlence düzenlenmemesi bütünüyle ataerkil bir toplum yapısına sahip olmamızla açıklanabilir.

Diş çıkaran çocuklar için bazı âdetler vardır: *“Çocuk diş çıkartırken bir kazan bulgur kaynatılır. Bu bulgur tepsilerle komşulara dağıtılır. Bulgur verilen evden mavi birer boncuk*

alınarak çocuğun boynuna takılır ki buna 'diş bulguru' denir" (Derme, S.2-8: 28). Çocukluk aşamasında bazı problemler yaşanmaktadır. Bu problemlerden bir tanesi yürümekte zorluk çekmedir. Yurdumuz insanı buna da bir çare bulmuştur: "Yürümekte zorluk çektiği görülen çocuklar yüksekçe bir yere ayakları uzatılarak oturtulur. Ve başparmaklarına kırılması kolay bir ip bağlanır. Çağrılan 4-5 komşu birinin eline, içi üzüm dolu torba verilir. Torbalı çocuk ayaktaki bağlı ipi kırar, üzüm ile koşar. Diğer çocuklar bu koşanı yakalamak için koşarlar. Nerede yakalarlarsa orada oturur torbadaki üzümü yerler. Buna 'köstek kırma' denir" (Derme, S.2-8: 28).

İslam'da her erkek çocuğun sünnet olması gerekmektedir. Sünnet ilk üç aydan sonra yapılabileceği gibi on beş yaşına kadar süresi vardır. Sünnet merasimin yanı sıra kirvelik geleneği doğmuş ve toplumu birbirine kaynaştıra, yakın ilişkiler kurulmasını sağlayan bir unsur olmuştur. "Eskiden beri kirve olanlardan birinin kucağına (çocuk) konulur (Kirve: çocuk sünnet edilirken kucağına alan kimsedir. Bu da babadan oğula intikal suretiyle devam eder. Kirve en yakın akraba sayılır. Kirveden kız alıp verme yoktur. Çocuk kesilirken kirvenin gömleğine çocuğun kanından bir parça kan sürülür. Bu kan dolayısıyla kan karıştığı ve namus ortağı sayılırlar). Bu ameliye hitam bulduktan sonra ortaya bir tabak konur. Buraya ilk önce kirve, gönünden koptuğu kadar para atar. Bunu gören diğer çağrılanlar da bu yardıma katılırlar" (Derme, S.2-8: 28).

3.2. Evlenme

Evlenme yaşamın ikinci geçiş dönemi olup hem kızın hem de erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturmaktadır. Evlenme aileler arasında dayanışmayı sağlamanın yanı sıra toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi dolayısıyla da her zaman ve her yerde önemli bir olay görülür (Örnek, 2016: 255).

Derme dergisinin 9. sayısında yer alan "Kâhta'da bir Düğün Âlemi" evlilik ile ilişkili geleneklerden bahsetmektedir. O. Özen'in gözlemi sonucunda ele aldığı bu yazıda gelin alma, kapı bahşişi, geleneksel oyunlarından bahsetmektedir. Özen, gelin alayının gelişi ve akabinde yapılacak eğlenceden şu şekilde bahseder: "Güveyi tarafının biricik evlatları için azami fedakârlıkla birçok eğlenceler tertip etti. Bu eğlenceler arasında bilhassa cirit oyunları her şeyden ziyade hissiyatımı tahrik ediyordu" (Derme, S.9: 27). Düğün halayı ve kapı bahşişini de yazar aktarmaktadır: "Düğün sahipleri kadın ve erkek kol kola kocaman bir halay tutmuş oynuyorlardı... Akşam olmuş yemekler kalkmış, gelinin eline kına yakmak zamanı gelmişti. Vakit geçtiği halde merasim icra edilmiyordu. Düğüncülerde de bir telaş vardı. Sebebini sorduğumda -Kapıarası bahşişin az, beğenilmiyor dediler". Aynı sayfa da yazar yine Kapı bahşişini yadırgayan yaşlıya sözü vererek yok olan bir geleneği hatırlatır: "İhtiyar bir köylü; Zamanımızda bu para ile köylü gençleri bir gün kırlarda eğlenirlerdi. Fakat diğer iyi adetler gibi bu şimdi kalktı" (Derme, S.9: 27). M. Özen, Kâhta'daki kına evinden izlenimlerini aktarırken geleneksel halk oyunlarından söz etmektedir: "Biri ihtiyar bir kadın, diğeri ihtiyar bir erkek kıyafetine girmiş iki genç birbiriyle geçinemeyen geçkin bir çiftin hayatını temsil ediyor, başlarına toplanmış köylüler ve çocuklarını güldürüyordu" (Derme, S.9: 27).

O. Totaysalgır tarafından 13. sayıda yer alan "Kızılın Köyü Tetkikleri" adlı yazıda köydeki genel kız isteme merasiminden bahsetmektedir : "Evlenme çağına gelen çocuğa babasına tarafından münasip vasıtalarla kimi istediği sorulur. İsteği öğrenildikten sonra kız babasına gizli bir elçi salınır. Kız babası kızının bu isteyende gönlü olup olmadığını sordurur. Eğer gönlü olursa gelsinler (denir). Yoksa veremeyeceğiz diyen cevap verilir. Nişan için söz

alınmağa gidildiği zaman, kız evinde fazlaca hürmet görülür ve konan yemekte bir tatlı bulundurulursa, o zaman kızın verileceğini bildirir” (Derme, S.13: 23).

O. Totaysalgır, kız isteme törenini şu şekilde gerçekleştğini anlatır: “Oğlanın babası veya velisi yanına yakın tanıdıklarından birkaç kişiyi alarak kız evine gider, biraz konuştuktan sonra: Allah’ın emri Peygamber’in kavli ile kızınızı oğlumıza istiyoruz diye söze başlar, muvafakat cevabı alındıktan sonra kız babası karşıdakinin mali durumunu göz önüne alarak ondan at, deve, öküz ve buna benzer bir armağan ister ki buna ‘hediye’ denir” (Derme, S.13: 23).

Kızılın köyünde düğün hazırlıkları hareketli geçer. Kız evine gelini görmeye giden erkek tarafı izzet ve ikramlar karşılanır ve bu süreç şöyle gelişmektedir: “Erkek tarafı bütün ahbap ve arkadaşlarını toplayarak kız evine gider. Koyunlar kesilir burada yapılacak masarîf her iki taraftan yardımlaşarak yapılır. Yemek yendikten sonra gelen misafirler, getirdikleri armağanı ortaya atarlar, erkek tarafından bir adam bu eşyaları toplayarak bir çıkın halinde kız velisine teslim eder. Buna ‘altın dikme’ denir. O gün kız da nişanlısına bir takım elbise(don, gömlek, zubun, üç etekli entari, kollu yelek, çorap) verir., birkaç ay sonra birkaç kişi olarak tekrar kız evine gider. Kendilerinden düğün için izin ister. Eğer kız tarafı hazırlıklarını ve noksanlarını ikmal etmişse düğün yapılması için izin verilir” (Derme, S.13: 23).

Resmi nikâh yapıldıktan sonra düğün başlar ve bu sırada geleneksel bazı şeyler göze çarpmaktadır: “Düğün başlamadan üç dört gün önce erkek tarafından yakın köylerdeki dostlarına “halayit(Dürü gömlek ve zubun yapmaya yarayan şitari, alaca ve buna benzer şeyler)” gönderilir. Düğün başladıktan sonrada yanlarına birer koyun veya keçi olarak düğüne giderler. Düğün evince bu gelenler davul ve zurna ile karşılanırlar” (Derme, S.13: 23). Düğün evine gelen misafirler oturtulur ve onlara izzet ve ikramda bulunulur. Bu sırada çalgıcılar “sabaş” yaparlar ki bu bir oyundur. Misafirler bu sırada eğlenirler, eğer misafirlerin gönlünden bir şeyler kopar çalgıcılara bahşîş verilerse buna “sabaş” denir. Fakat bütün bunlardan önce düğünden üç gün evvel köyden 20- 25 erkek kendi hayvanlarıyla odun getirmeğe giderler. Bu odunlar düğünde yapılacak yemek aşında kullanılır. Odunları toplayıp köye giren ilk oduncunun hayvanı üzerine bayrak asılır. Bu bayrak odunların düğün için toplandığı anlamına gelmektedir. Odunlar erkek evine taşınır ve hane sahibi keçi veya koyun keserek oduncuları ağırlar (Derme, S.13: 23).

Bir diğer önemli düğün geleneğinden de Şemsi Belli derlemeler yaparak kaleme almıştır. “Arapkir Düğünü” başlıklı yazısında Ş. Belli, Arapkir’deki kız isteme, nişan ve düğün törenlerinden kesitler sunmuştur.

Arapkir’de kız isteme merasiminden önce tanışma ve tartma aşaması olduğu bilinmektedir. “Evlenecek gencin ailesi, oğullarına uygun buldukları bir kızı istemeğe karar verilerse, evvela kadınlar görücü gider. Kızı görürler. Evlenecek çocuğun annesi ve kız kardeşinden ibaret olan bu görücülere ‘dünürücü’ denir. Kız evi ile oğlan evi mutabık kalır da nişan yapmayı kararlaştırırlarsa muayyen bir müddet tayin ederek nişan hazırlığına başlarlar” (Derme, S.15: 25). Görüldüğü üzere aileler öncelikli olarak tanışmakta ve birbirlerini tanıma fırsatı vermektedir. Aileler arası sosyo-ekonomik ve dini bir yakınlık varsa, kız verme ve alma olasılığı o kadar kolay olmaktadır.

Arapkir’de kız isteme merasiminden sonra nişan hazırlıkları başlamakta ve geleneğe bağlı olarak bazı âdetler yerine getirilmektedir. “Oğlanın babası, komşuları ve akrabaları

toplanarak Perşembeye şerbet içmek için (Bu olayın Perşembe günü yapılması âdettir) kız evine haber salarlar. Perşembe günü oğlan kız evine gider. Her iki tarafın akraba ve davetlileri huzurunda hoca, kızı üç defa babasından ister. 'Verdim' cevabı alınır alınmaz yemek yenilir. Yemekten sonra şerbet içilir. Oğlanın yakın akrabaları kızın babasının elini öperler buna 'Sakal Öpme' denir. Sakal öpmeye müteakiben oğlan babası ziynetini (bilezik, kemer, altın, küpe, gerdanlık vb.) takdim eder. Buna da 'El Öpme' denir" (Derme, S.15: 25).

Bir sonraki hafta Perşembe günü ise oğlan tarafından kız tarafına baklava, kayınpedere ve kaynanaya hediye gönderilir ve bu hediye gönderme âdetine 'Yol' denir (Derme, S.15: 25).

Düğün günü aileler arasında belirlenen ortak bir tarihte yapılır. Kız evi gelinin eksiklerini tamamlamaya çalışır. Yataklar, yorganlar, döşekler, kilim ve diğer sair şeylere 'Cihez' denir ki bunları kız tarafının yapması beklenir. Gelin adayının evi yakın komşuları tarafından hediye gönderilir. Bu hediyelere 'Serçü' denir. Düğüne ancak serçü gönderenler çağrılır. Bu sıra da damat tarafı kız evine bir koç, bir torba kına ve şeker yollar. Bu geleneğe 'Kınaya Haber' denir. Düğünler ekseriya Çarşamba ve Perşembe günleri olur. Fakat geline ilk kınayı Pazartesi yakarlar. Buna 'Hamam Kınası' denir. Kına sırasında mani söylenmektedir (Derme, S.15: 26):

Yakın gelinin kınasını
Anası çeksin belâsını
Çağırın hanım halasını
Kızım kınan kutlu olsun

Hamam kınasının hemen akabinde, kızın yakın bir akrabası onları hamama davet eder. Kız evi zenginse hamama çalgı aleti götürüldüğü görülür. Hamama girerken def çalınması ve iki taşın içine mumlar dikilerek, gelinle birlikte akrabaları göbek taşının etrafını üç defa dönerler (Derme, S.15: 26).

Çarşamba günü oğlan evinden düğüncüler, davulcular ve davetlilerle birlikte atlarla kız evine doğru yola çıkarlar. Sağdıç en öndedir ve kız evine ulaştıktan sonra, sağdıç tarafından ve kız tarafın iki kişi gelini getirir. Gelinin ayağının altına sağdıçın getirdiği bir top ipek sermek âdettir (Derme, S.15: 26). Bütün bunların ardından gelin ağlar vaziyette gelir ve sağdıçın önüne diz çöker. Gelinin yanındakilerden biri bir tas kınayı sağdıca uzatır. Bu sırada def çalanlar mani biçiminde türkü söylerler:

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kızım kınan kutlu olsun.

Gelin ederler seni el gibi
Dikerler ortaya mum gibi
Elekten elerler un gibi

Şen babanın evi şen olsun.

Tüm bu âdetlerden sonra sağdıç gelinin elini tutar. Gelin elini sıkarken sağdıç açmaya çalışır ve kınayı yaktıktan sonra odasına gönderir. Bütün davetliler yemek yerler ve davul zurna eşliğinde tekrar damat evine dönerler (Derme, S.15: 26).

Perşembe gecesi oğlan tarafı birkaç tane küçükbaş hayvan keserek kebab yaparlar. Kız evinden oğlan evine ayrıca yemekte gönderilir. Güvey de süslenerek çalgı eşliğinde hamama gider. Oğlan evinde yapılan geceye ‘Kebap Gecesi’ kız evinde yapılan eğlenceye ‘Kına Gecesi’ denir. Güvey hamamdan geldikten sonra serçe parmağına kına yakılır bu çok eskilere dayanan bir âdettir (Derme, S.16: 21).

Damat tarafında eğlence geç saatlere kadar devam ederken gelin evinde de eğlenceler yapılmaktadır. Küçük taslara mum dikilir ve mesut olmuş kadınlar, küçük bir tase kına koyarak gelinin etrafında çevrelenirler ve bu geleneğe ‘Kına Yakma’ denilmektedir (Derme, S.16: 21).

Cuma günü gelin baba evinden ata bindirilir bu geleneğe ‘Gelin Bindirme’ denir ve yuvadan ayrılmanın verdiği hüznün hissedilir. Gelin anne ve babasının elini öperek damatla beraber baba evinden yeni evine yola çıkar. Orda bulunan çalgıcılar, delin ve damat yakınları hep bir ağızdan hüznü havaya binaen türküler söylerler (Derme, S.16: 21):

Çekin atı yolun kıyısına
Çağırın gelinin bey dayısına
Kızlar gelsin darısına
Yürü gelin sağlık ile..

Yine gelin ağızından çalgıcılar hüznü türküler söylerler ve gelini ağlatırlar:

Altın tas içinde kınam ezildi
Şimşir tarağıle zülfüm çözüldü
Banim yazım yad illere yazıldı
Doldur pınar doldur, ben gidiyorum
Annemi babamı terk ediyorum

Artık gelin baba evinden çıkmış damat evine yol almaktadır. Kalanlar yaslı bekleyenler sevinç içerisinde. Ata binerken para serpenler attan inerken kurban keserler, güveyde dama çıkarak gelinin başına bahşiş serper. Aşağı inip gelini koltuklayıp götürürken damat orda bulunanlara da hediyeler bahşeder. Akşam olduktan sonra hoca gelir, güvey ile gelin iki rekât namaz kılarlar. Namazdan sonra güvey gelinin yanına giderek ayağına basar (Bu helva getir yiyelim demektir). Gelinin getirdiği helva yenir bu ömürlerinin güzel geçmesi için eskiden beri yapılan bir âdettir (Derme, S.16: 22).

Sağdıç dışarda bekler gelin ve damat gerdeğe girerler. Bir sonraki gün akrabaları gelini görmeye gelir buna “Yüz Açma” denir. Yüz açan kayınvalide ve kayınpederin geline bilezik, yüzük gibi münasip hediyeleri vermeleri şarttır. Bütün bu merasimlerden sonra gelin ve damat yalnız bırakılır (Derme, S.16: 22).

3.3. Ölüm

Ölüm insan hayatındaki en trajik geçiş dönemidir. Doğumla başlayan hayatın dünyadan çıkış kapısı ölüme insanlar saygı göstermiş ve bazı ritüeller bu çerçevede ortaya çıkmıştır.

Ölüm köylerde bir Tanrı buyruğu kabul edilir. Bundan dolayı köyde bir insan vefat ederse, o gün hiçbir fer çiftte ve sair işlere gitmez. Gençlerin bir kısmı kabir kazmağa bir kısmı da cenazenin köydeki işlerine koşarlar. Köy kızları cenazenin suyunu getirirler. Kadınlar cenaze kalkıncaya kadar evlerinde iş görmezler. Cenaze bütün köylünün kolları üstünde ebedî yerine götürülür. Cenaze defnedildikten sonra bütün köylüler cenaze sahibine baş sağlığına giderek onları teselli ederler. Cenaze kalktıktan sonra kadınlar(yakın akraba) ölünün elbiselerini birine giydirerek mezarlığa giderler ve ağlarlar. Bu hal her gün bir defa olmak üzere kırk gün devam eder. Daha sonra vefat eden kimsenin elbiseleri ihtiyaç sahibi birilerine verilir (Derme, S.12: 23).

4. Halk İnançları

İnanç kelimesi sözlükte “*bir düşünceye gönülden bağlı olma, inanılan görüş, şey, öğreti*” (TDK, 2011:1186) anlamlarına gelmektedir. Halkın inandığı, kutsiyet atfettiği düşünce, gelenek, görenek, töre ve âdetleri her şey halk inançları içerisinde değerlendirilir. Halk inançlarının bazıları neden ve niçin sorularına cevap vermemekle birlikte toplum tarafından kutsal kabul edilir. İnsanlar ananelerine/geleneklerine sadıklardır. Halk arasında atalardan kalma birçok ananeler vardır (Derme, S.11: 22).

Kızılın köyü tetkiklerinde O. Totaysalır, belli başlı halk inançlarını derlemiştir. Bu inançlar genel itibariyle çiftçilik, kutsal günler ve aylar, doğum dönemi, ölü merasimi vb. birçok konuya ilişkindir:

- İlk çiftin sürüldüğü ve ilk tohumun atıldığı günün Pazar olması şarttır (Dünyanın Pazar günü kurulduğuna inanılır ve kutlu bir gün sayılır).

- Cuma günleri yola, geziye çıkılmaz.
- Cuma günü çift işler yapılmaz.
- Cuma geceleri ev süpürülürken süpürgenin ucu ateşle yakılır.

- Nisan yağmurlarında bir şişe içine bir miktar su doldurulur. Bu yağmur suyu gelecek yıl nisan ayında yağmur yağmazsa o zaman Fırat nehrine dökülür (Bu suyu dökeninin dindar bir adam olması şarttır).

- Nisan yağmurları yağmadığında su sıkıntısı çekilirse bir kaplumbağa arka bacağından bir ağaca asılır. İnanca göre yağmur yağana kadar o şekilde bekletilir.

- Tavuğun her yıl ilk yumurtası yağda pişirilerek yenir.
- Ocakta süt pişerken komşuya ateş verilmez. Süt kaynarken ateş üflenmez.
- Yemekten sonra su içilirse, bunun ardından bir lokma kuru ekmek yenilir.
- Diş çıkaran çocuğun dişi üst damakta çıkarsa, annesi dama çıkar. Aşağıda iki komşu kadın kilim açar ve çocuk yukardan kilime bırakılır.

- Bir insan vefat ettiği zaman cenazesinin yıkandığı yerde tavuk kesilir ve güneş batıncaya kadar tavuk kaldırılmaz. Akşam bir mum yakılarak kaldırılır.

- Hayvanların ilk sütü sağılmaya gidilirken her kadın beraberinde bir soğan götürür ve sağım yerine bu baş soğanları dikerler.
- Davara koç bırakıldığı gün koçun üstüne bir kız çocuğu bindirilir (Bundan maksat doğacakların dişi olması istediğidir).
- Değirmene unu gidildiğinde çamaşır yıkanmaz.
- Yeni alınan çift öküzler eve ahırın kapısından geçirilirken önlerine bir çift demir atılır (Öküzün çifte iyi gitmesi için).
- Yeni yetişkin bir çocuğun getirdiği ilk odun yükü komşulara dağıtılır.
- Soğan kabuğu ateşe atılmaz.
- Ocak kurumu davar doğuruncaya kadar temizlenmez.
- Kuzlayıcı/doğurğan ineğin kuyruğu kesilmez.
- Ekmek yapıldıktan sonra kaldırılan sacın kara tarafına kül atılır.
- Eşi vefat eden erkek tekrar evlenirse, gerdek gecesi eski hanımının mezarına bir bardak su döker.
- Yaşlı bir kadın öldüğü zaman bazlamaç yapılır ve pekmeze bulanarak kabir başındakilerine ve mezarı kazanlara ikram edilir. Ölen yaşlı bir erkek ise bazlamaç yerine davar kesilir ve evden dönüşte yenilir.
- Bayram günlerinde köyün gençleri tarihi/ören bir yerde ya da köprüde buluşurlar. Bu buluşmadan sonra güreş müsabakası yaparlar (Derme, S.11: 22).

Sonuç

Genelde dergiler özelde folklor ve şehir dergileri halkbilimine kaynaklık etmektedir. Bölgesel olarak yapılan çalışmalar ve derlemeler bu dergilerde yayımlandığı için araştırmacılara önemli malzemeler vermektedir. Bundan ötürü Malatya Halkevi'nin basın ve yayım organı Derme de çok önemli folklorik malzemenin derlenmesinde ve yayımlanmasında önemli bir yere sahiptir. Malatya ve yakın bölgelerinde yapılan birçok çalışma bu dergi aracılığıyla kayıt altına alınmıştır.

Derme dergisinde tarihî, edebî, sosyolojik, psikolojik ve folklorik birçok çalışmanın yanı sıra tıbbî, ziraî gibi pek çok alanla ilişkili yazılarda yer almaktadır. Biz bu çalışmamızda sadece folklorun çalışma alanına giren monografi, halk bilgisi, geçiş dönemleri ve halk inançlarıyla ilgili yazıları değerlendirmiş bulunmaktayız. Değerlendirmemiz sonucunda vardığımız karar, dergilerin birer yayım organı olmayı aynı zamanda birer okul olduğunu da görmüş olmamızdır. Son olarak Derme dergisinde halk edebiyatı ürünleri de çokça yer almaktaydı fakat gerek bir makalenin boyutunu aşacağından gerekse okuyucu sıkacağından çalışmamız sadece folklorik unsurlarla sınırlı tutulmuştur.

Kaynakça

- Boratav, P. Naili (2015), 100 Soruda Türk Folkloru, BilgeSu Yay.
- Derme, S.1, Malatya, Haziran 1937.
- Derme, S.2, Malatya, Temmuz 1937.
- Derme, S.3, Malatya, Ağustos 1937.
- Derme, S. 4, Malatya, Eylül 1937.
- Derme, S. 5, Malatya, Ekim 1937.
- Derme, S.6, Malatya, Kasım 1937.
- Derme, S.1, Malatya, Mayıs 1938.
- Derme, S.2-8, Malatya, 1938.
- Derme, S.11, Malatya, 1939.
- Derme, S.12, Malatya, 1939.
- Derme, S.13, Malatya, 1939.
- Derme, S.14, Malatya, 1944.
- Derme, S.15, Malatya, 1944.
- Derme, S.16, Malatya, 1945.
- Derme, S.17, Malatya, 1945.
- Derme, S.18, Malatya, 1946.
- Derme, S.19, Malatya, 1946.
- Derme, S.20, Malatya, 1947.
- Derme, S.1, Malatya, Mart 1950.
- Karatepe, Şükrü (2011), Tek Parti Dönemi, İstanbul: İz Yay.
- Örnek, S. Veysi (2016), Türk Halk Bilimi, Ankara: BilgeSu yay.
- Özüçetin, Yaşar vd. (2016), “*Malatya Halkevi ve Faaliyetleri*”, Cild:9, S.46, s. 221-244, Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- Scohopenhaur (Çvr: Ahmet Aydoğan) (2018), Okumak, Yazmak ve Yaşamak Üzerine, Ankara: Say Yay.